Ekologická obnova a údržba travinobylinných porostů

Ivana Jongepierová
AOPK ČR

Metody zakládání travinobylinných porostů

Spontánní sukcese

Osivo z kulturních trav a jetelovin

druhově chudá směs semen

druhově obohacená směs semen

Druhově bohatá směs semen

Regionální osivo

zelené seno

kombajnová sklizeň

kartáčový sklízeč

matečné porosty

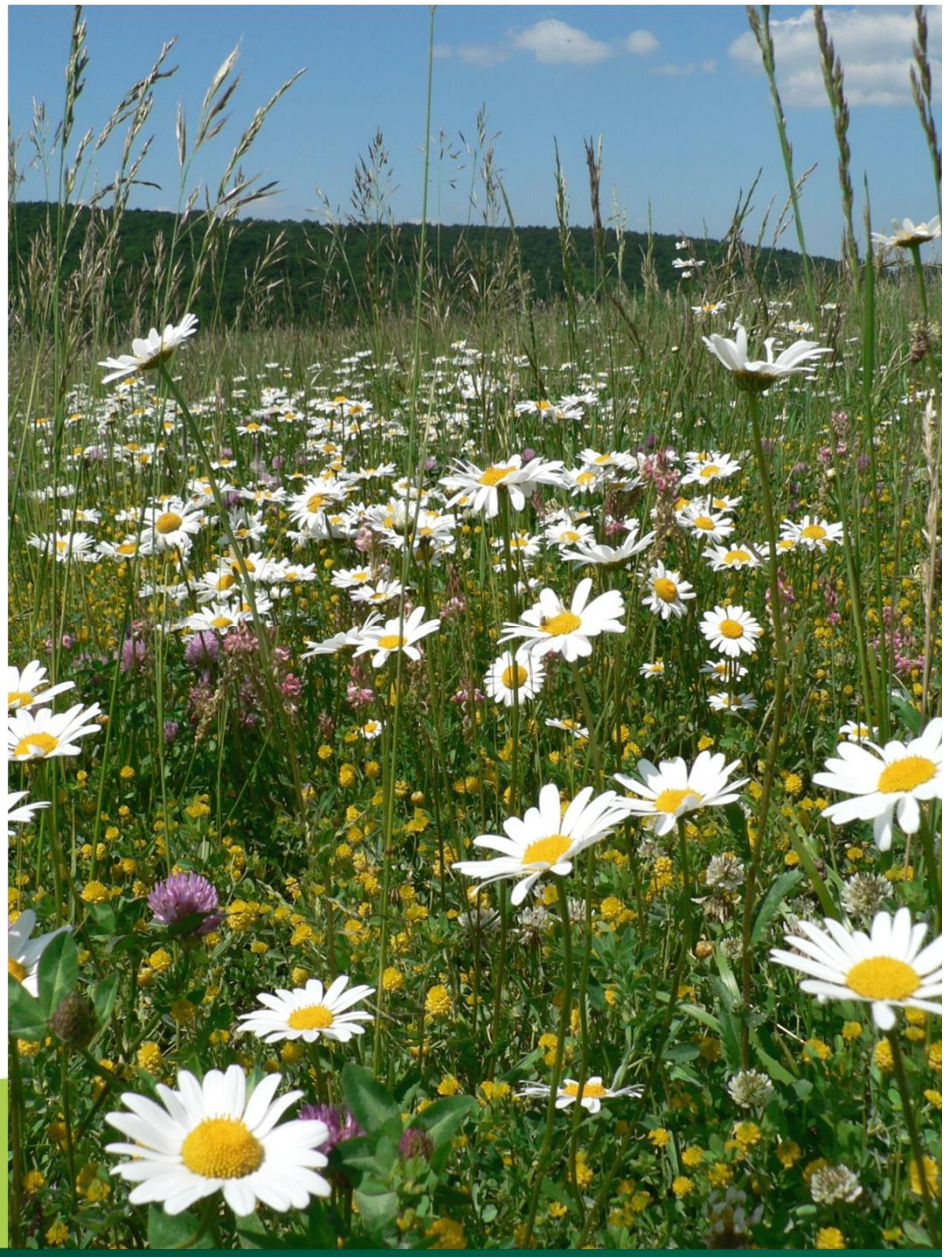

Druhově bohatá směs semen

Planta naturalis, Markvartice

regionalita není respektována

Regionální a druhově obohacené směsi semen

Agrostis Trávníky s r. o., Rousínov

produkuje
regionální směsi pro CHKO Moravský kras a Žďárské vrchy
druhově obohacené směsi semen pro ČR a
druhově obohacené směsi trav pro NP Krkonoše

www.agrostis.cz

Standard Krajinné trávníky

definuje způsoby zatravnění vedoucí ke **zlepšení ekologických vlastností krajiny** s ohledem na funkčnost porostů a při současném respektování jejich druhové pestrosti (účelem není primárně produkce biomasy).

Pro AOPK ČR zpracovala v r. 2018 Agronomická fakulta, Mendelova univerzita v Brně.

Autorský kolektiv:
Ing. Marie Straková, Ph.D., RNDr. Ivana Jongepierová, Ing. Magdalena Ševčíková, Ing. Otakar Kozák, CSc., Ing. Marek Hamata , doc. Ing. Pavel Šimek, Ph.D., doc. Ing. Jiří Skládanka, Ph.D., prof. RNDr. Karel Prach, CSc., Ing. Tomáš Gabriel, Ing. Josef Straka, Ph.D., Mgr. Igor Malenovský, Ph.D.

Terminologie, Zoologie, Založení krajinného trávníku, Údržovací péče

Pravidla pro zakládání krajinných trávníků

- středoevropské druhy rostlin, respektování jejich ekologických požadavků
- odrůdy trav a jetelovin českého původu a produkce
- **ne** mezidruhové hybridy (jílek hybridní, jetel luční × j. prostřední),
  ne mezirodové hybridy (×*Festulolium*),
  ne polyploidní odrůdy (tetraploidí odrůdy jílek a jetel).
- **ne** kostřava rákosovitá
  kromě zatravnění technického charakteru (letiště, kynologické areály)
- **ne** chráněné druhy
- Upřednostňovat spontánní sukcesi na malých výměrách (<1 ha)
  v blízkosti zachovalých travních porostů.

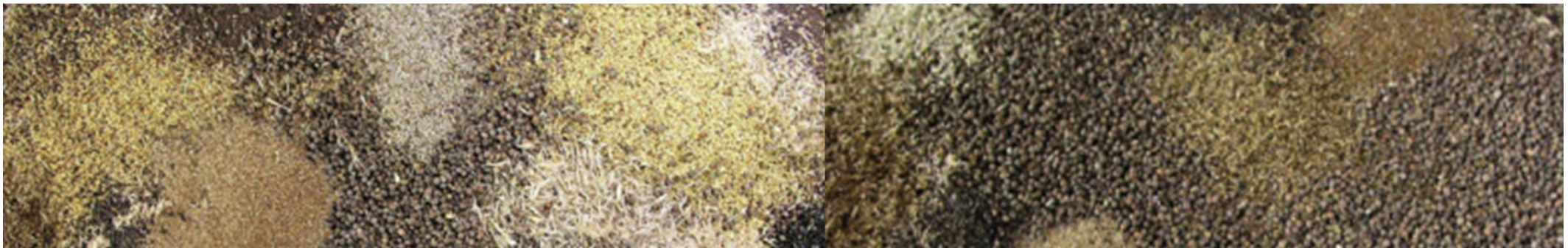

Standard Obnova travních porostů s využitím regionálních směsí osiv

definuje postupy pro

- navrhování směsí
- získávání semenného materiálu
- způsob zatravňování

za účelem

- tvorby přírodě blízkých ekosystémů, stanovišť pro rostliny i živočichy
- zachování místních genetických zdrojů a obecného zvýšení biodiverzity a diverzity krajiny.

Pro AOPK ČR zpracovala v r. 2013–2014 Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a OSEVA vývoj a výzkum s. r. o.

Je určen žadatelům o podporu z krajinotvorných dotačních programů, projektantům, dodavatelům, pracovníkům státní správy a samosprávy, nevládním organizacím, zemědělcům, vlastníkům a uživatelům pozemků.

Respektování regionality v ČR

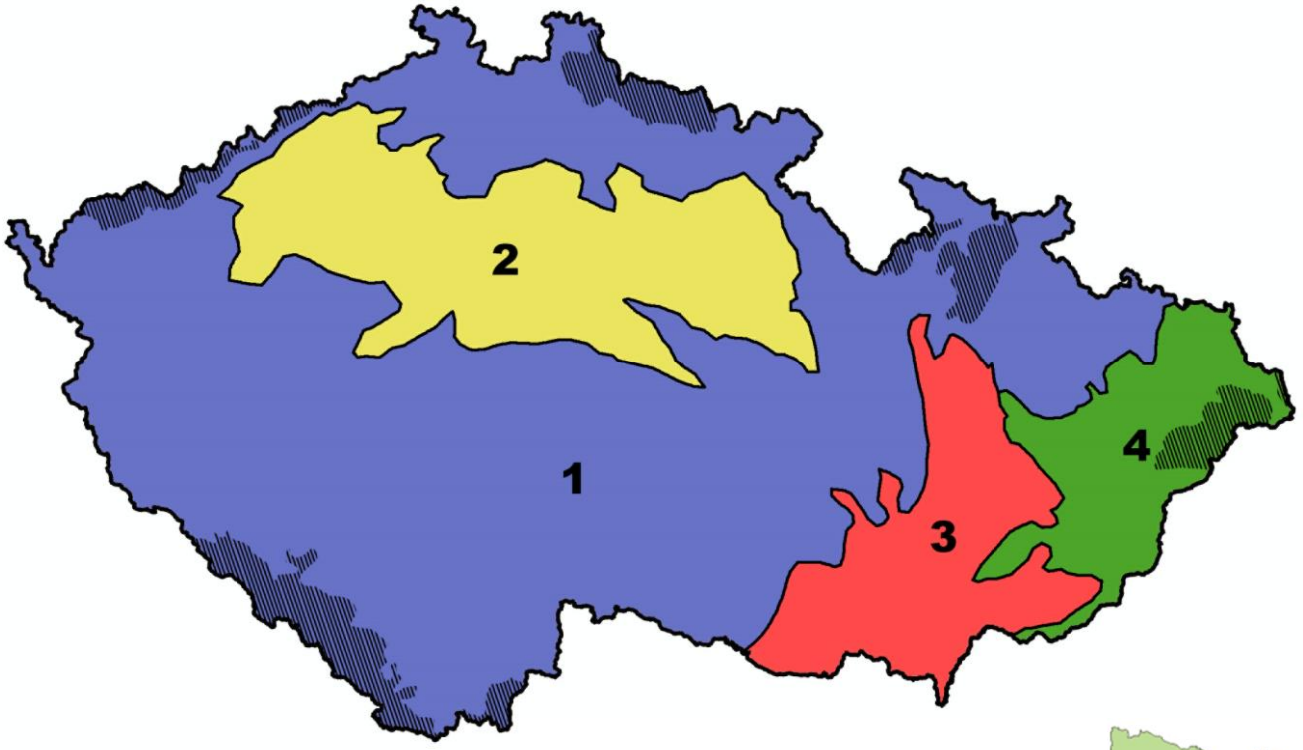

Oblasti původu osiva:

1. Hercynská pohoří a jejich podhůří
2. Polabí a přilehlé teplé pahorkatiny
3. Panonská nížina a přilehlé teplé pahorkatiny
4. Karpatská pohoří a jejich podhůří

www.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/standardy-pece-o-prirodu-a-krajinu/

Proč druhově bohatou regionální směs?

- více druhů – vyšší diverzita
- větší ekologická stabilita
- rychlejší osidlování živočichy
- léčivé byliny, vikvovité

- fytogeografické rozšíření druhů
- ekologické nároky jednotlivých druhů
- genetické odlišnosti lokálních typů

Zelené seno

Výhody J

- nízké náklady
- krátká doba přípravy
- chrání regionalitu a druhové bohatství
- mohou se uplatnit
  obtížně pěstovatelné druhy
- není třeba speciální strojové vybavení

Nevýhody L

- je třeba rozsáhlá, druhově bohatá
  místní lokalita
- obtížné načasování sklizně
- druhové složení není garantováno
- donorová lokalita může být ohrožena
  opakovanou sklizní

Kombajnová sklizeň

Výhody J

- podobné zelenému senu
- sběr dosti čistých semen
- méně biomasy k převozu

Nevýhody L

- podobné zelenému senu
- omezené množství semen
  (rozdílná doba zrání,
  velikost semen, výška rostlin)
- problémy na svazích
  a nerovných terénech

Kartáčový sklízeč

Výhody J

- podobné zelenému senu
- méně hmoty k transportu
- jedna plocha může být sklízena několikrát ročně
- seno může být sklizeno

Nevýhody L

- je třeba rozsáhlá, druhově bohatá místní lokalita
- druhové složení není garantováno
- donorová lokalita může být ohrožena opakovanou sklizní

Regionální směsi jinde v ČR

Projekt ČSOP z Norských fondů

Regionální směsi osiv jako účinný nástroj ochrany diverzity lučních biotopů

Cíl:

- 3 databáze (Databáze zdrojových lučních ploch, Databáze vegetačních a floristických dat a Databáze osetých ploch),
- technologie sběru osiva v různých biotopech
- založení demonstračních ploch jako příkladů dobré praxe.

Regionální směsi jinde v ČR

Magistrát hl. m. Prahy

ČSOP – program Biodiverzita

Šumava (ZO ČSOP Šumava)

Žďárské vrchy (Sdružení Krajina),
Brno (ZO ČSOP Pozemkový spolek Hády),

Pooslaví a Pojihlaví (PS Koniklec)

Vodojem společnosti Veolia na Flóře

Ruční sběr osiva

Sušení ručně nasbíraného osiva

Ukázkový porost v kampusu
JU v Českých Budějovicích

Příprava regionální směsi semen

85–90 % trav

dříve kombajn, nyní kartáčový sběrač

10–15 % bylin
(20–25 druhů)
váhová %
matečné porosty
výsevek **2 g/m²**

Od roku 1999 použito toto osivo v Bílých Karpatech na obnovu ca 600 ha

Důležitost následné údržby

Sečení – nezbytné, zpočátku pro odplevelení 2×

Brzká seč (červen) redukuje trávy a podporuje byliny.

Pozdní seč (srpen) podporuje trávy a redukuje byliny.

Nemulčovat, pořádně seno vyhrabat!

Vhodné i občasné vláčení.

Následný monitoring

3 fyt. snímky na lokalitě, výměra 5 × 5 m; 2009–2019

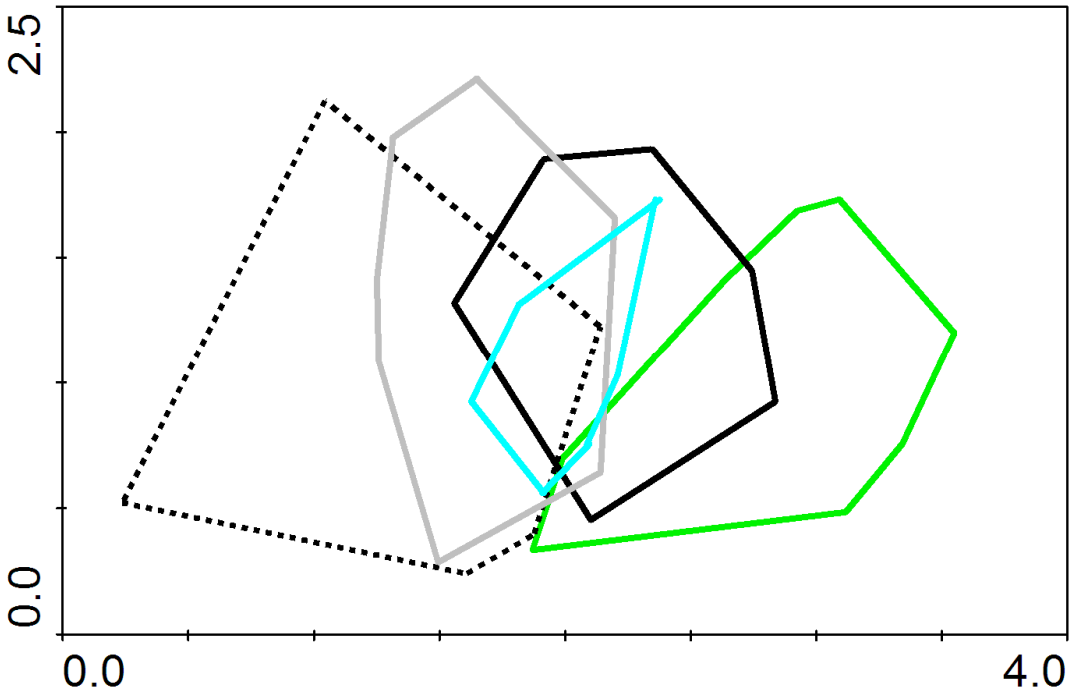

35 zatravněných lokalit

23 původních luk
+25 referenčních snímků
(Česká národní fytocenologická databáze)

obnovené louky:
2009
2014
2019

receptury
původní louky

(Mudrák et al. 2023)

Závěrem

Do krajiny používat výhradně **regionální směs semen**,
max. druhově obohacenou

Pás by měl být široký **min. 15 m**

Zajistí se tím nejen rozčlenění krajiny, ale i:

- **zvýšení biodiverzity**
- **zlepšení konektivity** – význam i pro metapopulace, např. modrásky
- **obnova lučních biotopů** (mezofilní a suchomilné)

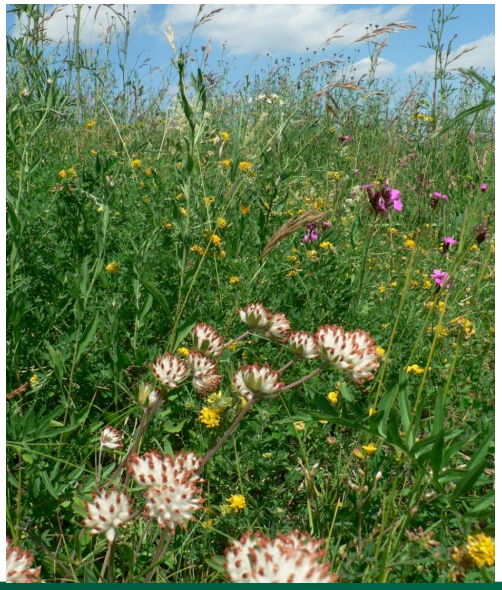

Nutná správná **následná údržba!**
(nemulčovat, sekat do poloviny června)

Děkuji za pozornost

A řadě kolegů za spolupráci !